

Oulun yliopiston lausunto hallituksen esitykseen laiksi tutkimustietovarannosta

Viite: lausuntopyyntöne 8.10.2020, VN/20733/2020

Ohessa Oulun yliopiston lausunto.

Jouko Niinimäki
Rehtori

Essi Kiuru
Hallintojohtaja

Oulun yliopisto

PL 8000
90014 Oulun yliopisto

oulun.yliopisto@oulu.fi
Puh 0294 480 000
Fax 08 344 064

www.oulu.fi

LIITE
Oulun yliopiston lausunto

Oulun yliopiston näkemyksen mukaan erillislaki tutkimustietovarannosta on tarpeellinen, sillä tutkimushallinnon tietovirtojen kokoaminen tutkimustietovarantoon tehostaa ja helpottaa merkittävästi Suomessa tehtävää tutkimustoimintaa. Toivomme lain selkeyttävän organisaatioiden ja tutkijoiden vastuita tiedon käsittelyn osalta ja helpottavan siten tutkimustietovarannon käyttöä.

Yleisiä huomioita

Kansallisen tietovarannon kehittäminen noudattaa yleistä kansainvälistä kehityslinjaa saattaa tieteellinen tieto monipuolisemmin hyödynnettäväksi tieteellisen tiedon tuottajille, rahoittajille sekä myös kaupallisille toimijoille. Tällaisen kehittämistyön edellytyksenä tulee olla huolellinen ja yksityiskohtainen riskienhallintasuunnitelma eri toimijoiden näkökulmasta. Siten voidaan suunnitella ennakolta toimenpiteet, joilla identifioidaan tietovarannon heikkouksia ja kyetään suunnittelemaan ennaltaehkäisevät toimet ei-toivottujen vaikutusten minimoimiseksi.

2§:n 5. momentissa todetaan, “kirjautumalla kuka tahansa tutkija voi luoda itselleen profiilin”. ORCID-tunnusta ei mainita itse lakitekstissä, mutta voidakseen luoda profiilin, on tutkijalla oltava se. Koemme tämän tilanteen hankalaksi, koska tutkijan tietoja ei voi kunnolla yhdistää ilman kansainvälistä ORCID-tunnusta.

Ehdotukset lain täsmentämiseksi

Avoimet ja käyttörajoitetut tiedot on syytä määritellä selkeästi lain tasolla. Nyt esityksen viittaus julkisuuslakiin ei ole riittävä. Myös se mitä julkisuuslain 24§:n 21:kohdan tiedot tässä yhteydessä tarkoittavat käytännössä ja mitä ei, on syytä selventää esim. siinä, voiko tutkimusaineistot olla tällaista käyttörajoitettua tietoa vai ei.

5§:ssä todetaan ”Yhteisrekisterinpitäjät määrittelevät yhdessä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot”, mutta epäselväksi jää esim. se, miten ja milloin. Tätä on syytä täsmentää lain tasolla.

5§:ssä todetaan ”Tutkimustietovarannon tietosisällön kannalta jokainen yhteisrekisterinpitäjä vastaa tutkimustietovarantoon siirtämiensä tietojen täsmällisyydestä”. Epäselväksi jää, vastattaisiinko näin myös siirron jälkeen. Tätä on syytä täsmentää lain tasolla.

5§:ssä todetaan myös, että em. tahot vastaavat ”5 artiklan tietosuojaperiaatteista.”. Epäselväksi tässäkin jää vastuun ajallinen ulottuvuus l. se koskeeko myös sitä aikaa, kun tiedot ovat tutkimustietovarannossa ja se miten periaatteiden toteutumisesta vastattaisiin sinänsä ja miltä osin vastuu olisi ministeriöllä. Syytä selventää lain tasolla.

5§:ssä todetaan vielä ” Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa muista yleisessä tietosuoja-asetuksessa rekisterinpitäjälle säädetyistä velvollisuuksista. Ilmaisuu on epäselvä mm. siinä, että ko. velvollisuudet ovat heijastumia 5 artiklan periaatteista eikä niitä voida eriyttää periaatteiden velvollisuuksista ”muiksi” rekisterinpitäjän velvollisuuksiksi. Syytä selventää lain tasolla.

Muita heränneitä kysymyksiä ja huomioita:

- 4§:n 6. momentin ”toisessa virkkeessä säädettäisiin mahdollisuudesta siirtää... ..ilman että analyysi paljastaa mitään yksittäisestä tutkimushankkeesta” Miten varmistetaan, ettei yksittäisestä hankkeesta paljastu tietoja?
- Tietoja täydennetään ja korjataan tutkimustietovarannossa esim. kansainvälisistä viitetietokannoista. Miten varmistetaan, ettei tietoja ole ns. korjattu virheellisiksi.
- Tutkijoita on syytä ohjeistaa ja opastaa yksityiskohtaisesti turvallisen ja sopivan avoimen tiedon tasosta, jotta esim. profiilitietojen mukana ei siirry ei-avoimia tietoja.
- Pääasialliset vaikutukset -luvun kysymykseen Onko ehdotuksella sukupuolivaikutuksia? on vastattu ehkä turhankin kapeasti. Suomalaiseen tietovarantoon voisi lähtökohtaisesti sisällyttää indikaattorin tutkimustiedon sukupuolivastuullisuudesta tai tarvittaessa tiedon sukupuolisokeudesta tai siihen sisältyvästä sukupuolivääritymästä.
- Pääasialliset vaikutukset -luvussa tuodaan ansiokkaasti esille myös riski, että ”Esimerkiksi tutkimusaiheet ovat helposti löydettävissä, jolloin myös saa tietoon poliittisesti arempia aiheita tutkivat.” Vastuun jättäminen kokonaan tutkijan oman harkinnan varaan sisältää riskejä. Tutkijoita tulisi ohjeistaa ja opastaa parhaalla mahdollisella ajantasaisella tiedolla turvallisesta kuvauksesta profiilikuvauksesta mahdollisten väärinkäytösten mahdollisuuksien minimoimiseksi.
- 4§:n 2. momentissa: ”Tietojen täydentäminen ja korjaus välitetään myös lähdejärjestelmän tiedoksi. Esimerkiksi tutkimusorganisaation toimittamia julkaisutietoja täydennetään ja korjataan kansainvälisistä viitetietokannoista saatavilla tiedoilla.” Minkälainen mahdollisuus tutkimusorganisaatioille tarjotaan tietojen oikeellisuuden tarkistamiseen?

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti UniOulu Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed with the UniOulu Sign system

Päiväys / Date: 12.11.2020 13:58:17

Oulun yliopiston henkilökunta

Essi Kiuru

*Yksiosainen henkilötunnistus (UniOulu käyttäjätunnus)
Simple person identification (UniOulu user account)*

Päiväys / Date: 12.11.2020 15:25:57

Oulun yliopiston henkilökunta

Jouko Niinimäki

*Yksiosainen henkilötunnistus (UniOulu käyttäjätunnus)
Simple person identification (UniOulu user account)*